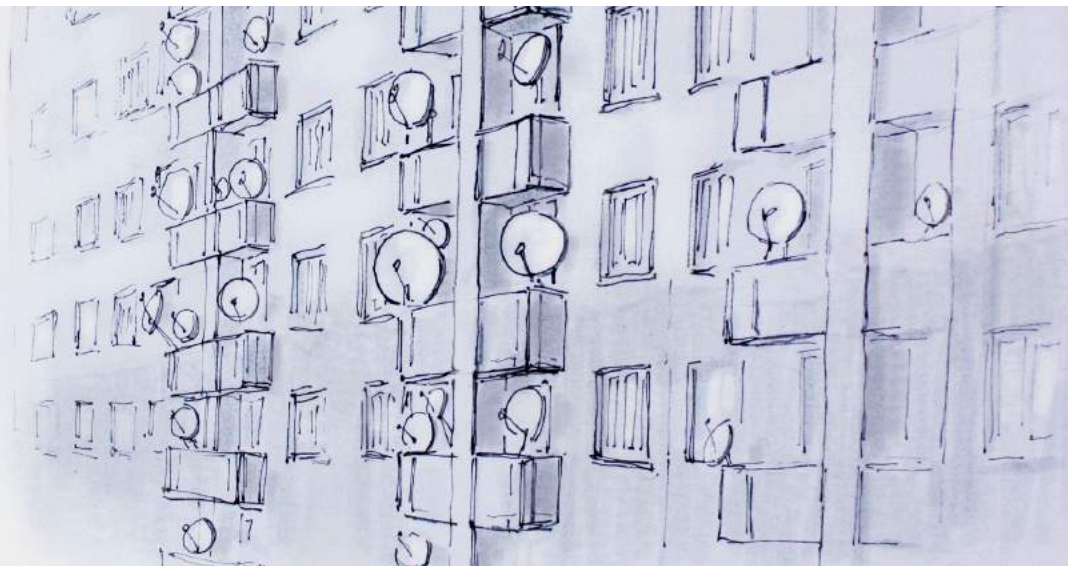

ЛЮДИ І ТРАНСФОРМАЦІЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ МІСТА, ІСТОРІЇ, ЛЮДЕЙ

ЗМІСТ

- 3 ПРО ЗБІРКУ
- 4 ЩО ТАКЕ ТРАНСФОРМАЦІЇ
- 5 НАВІЩО ПРАЦЮВАТИ З ТЕМОЮ ТРАНСФОРМАЦІЙ
- 6 ВПЛИВ ЗМІН МІСТА НА ЙОГО ЖИТЕЛІВ
- 7 ІНДИКАТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЙ В МІСТІ
- 8 З ЧОГО ПОЧАТИ?
- 9 МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В МІСТІ
- 10 МАШИНА ЧАСУ: МІЙ ВЕЧІР В МІСТІ, ЯК ЛЮДИНИ З 20/21/22 СТОЛІТТЯ
- 11 ЩО ГОВОРИТЬ ІСТОРІЯ МЕШКАНЦЯ ПРО ІСТОРІЮ МІСТА
- 12 ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЯКІ МОЖНА ВІДЧУТИ
- 13 ФЛАНЕРСТВО: ЗНАХОДИТИ НЕ ШУКАЮЧИ
- 14 ТОПОНІМІКА ТА МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ, ЯК ІНДИКАТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЙ
- 15 РОБОТА З КАРТАМИ ТА ПЛАНАМИ МІСТА
- 16 ЩО ГОВОРЯТЬ ПРО МІСТО ЙОГО СИМВОЛИ
- 17 АРХІТЕКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ
- 18 ДЕ ЖИВЕ КОМУНІКАЦІЯ?
- 19 НАМАЛЮЙ МЕНІ МІСТО

"Люди і трансформації"

- це збірка матеріалів, які були напрацьовані учасниками та учасницями міжнародного обміну "Люди. Трансформації" під час двох п'ятиденних зустрічей

в місті Берлін/Німеччина та місті Бучач /Україна.

В рамках обміну учасники та учасниці досліджували міський простір та аналізували вплив історичних подій на зміни в містах та людях.

В збірку увійшли рефлексії учасників та учасниць обміну на тему трансформацій та апробовані під час семінарів методи дослідження міст.

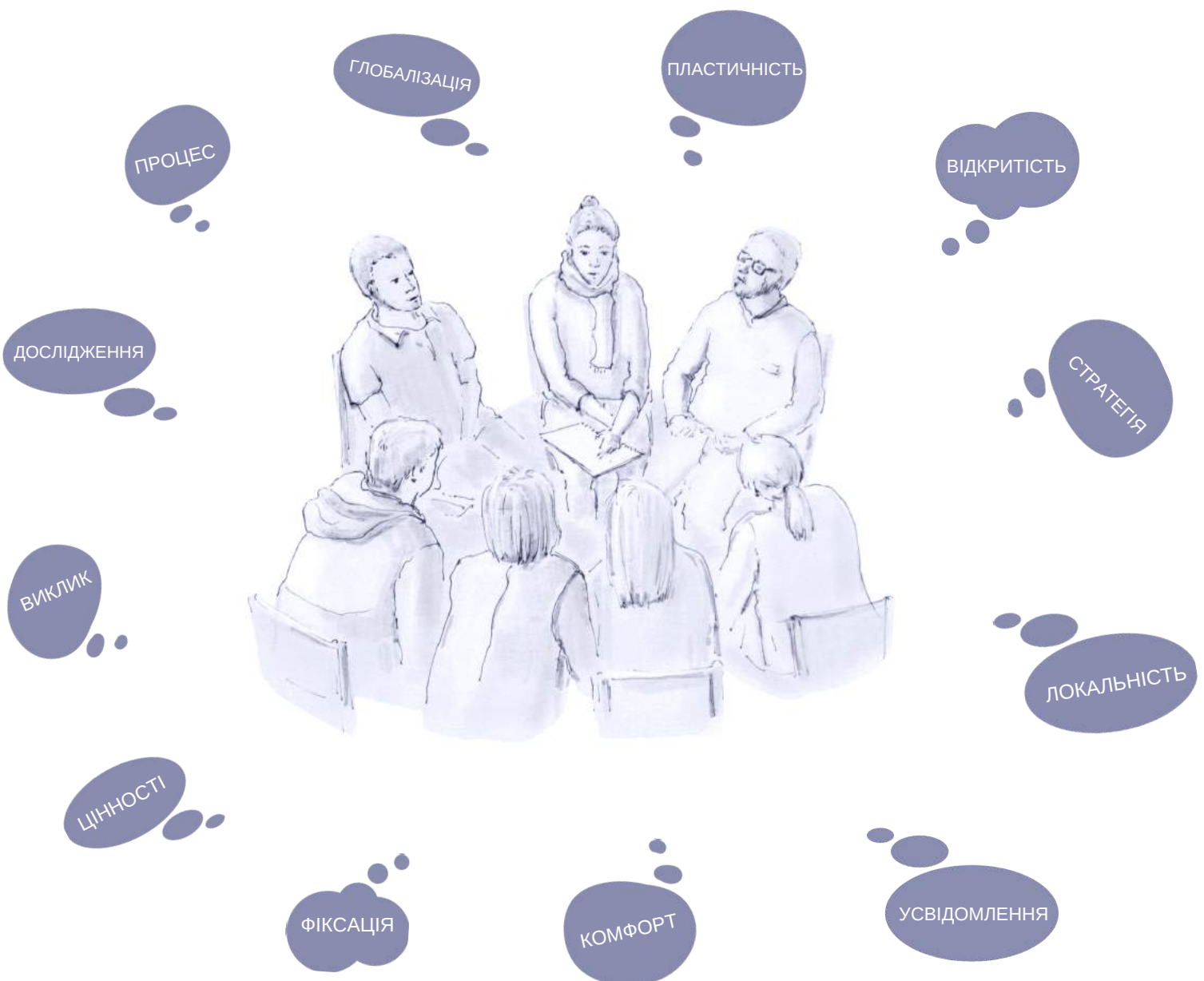

ТРАНСФОРМАЦІЇ

🗨️ процес змін/перетворень 🗨️

МАПА АСОЦІАЦІЙ

Як ви розумієте поняття "трансформації міста"? Оберіть перше слово-асоціацію, що спало вам на думку. Порефлексуйте: чому ви обрали саме це слово та що воно для вас означає?

НАВІЩО ПРАЦЮВАТИ З ТЕМОЮ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Намагатись знайти відповідь на питання «звідки ми прийшли та як сюди потрапили». Зрозуміти, які трансформації спричинили нинішній стан речей в містах, в яких ми живемо.

Вивчати минуле трансформацій заради уникнення наростання конфліктного потенціалу внаслідок трансформацій, які відбуваються зараз та можуть відбутися в майбутньому.

Мати можливість застосувати знання про трансформації у різних сферах міського життя: мистецтво, бізнес, міське планування тощо.

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙ МІСТА НА ЙОГО ЖИТЕЛІВ

- зникнення стереотипів;
- велике різноманіття варіантів "ким мені бути і що робити";
- більше зручності та розширення інфраструктури;
- зростання рівня життя;
- динаміка в просторі міста.

- відчуття дискомфорту, страх перед змінами;
- розділення за сферою інтересів;
- люди не завжди можуть знайти собі місце в нових умовах;
- зникнення історії міста;
- наростання конфліктного потенціалу (коли трансформації задовольняють лише частину населення).

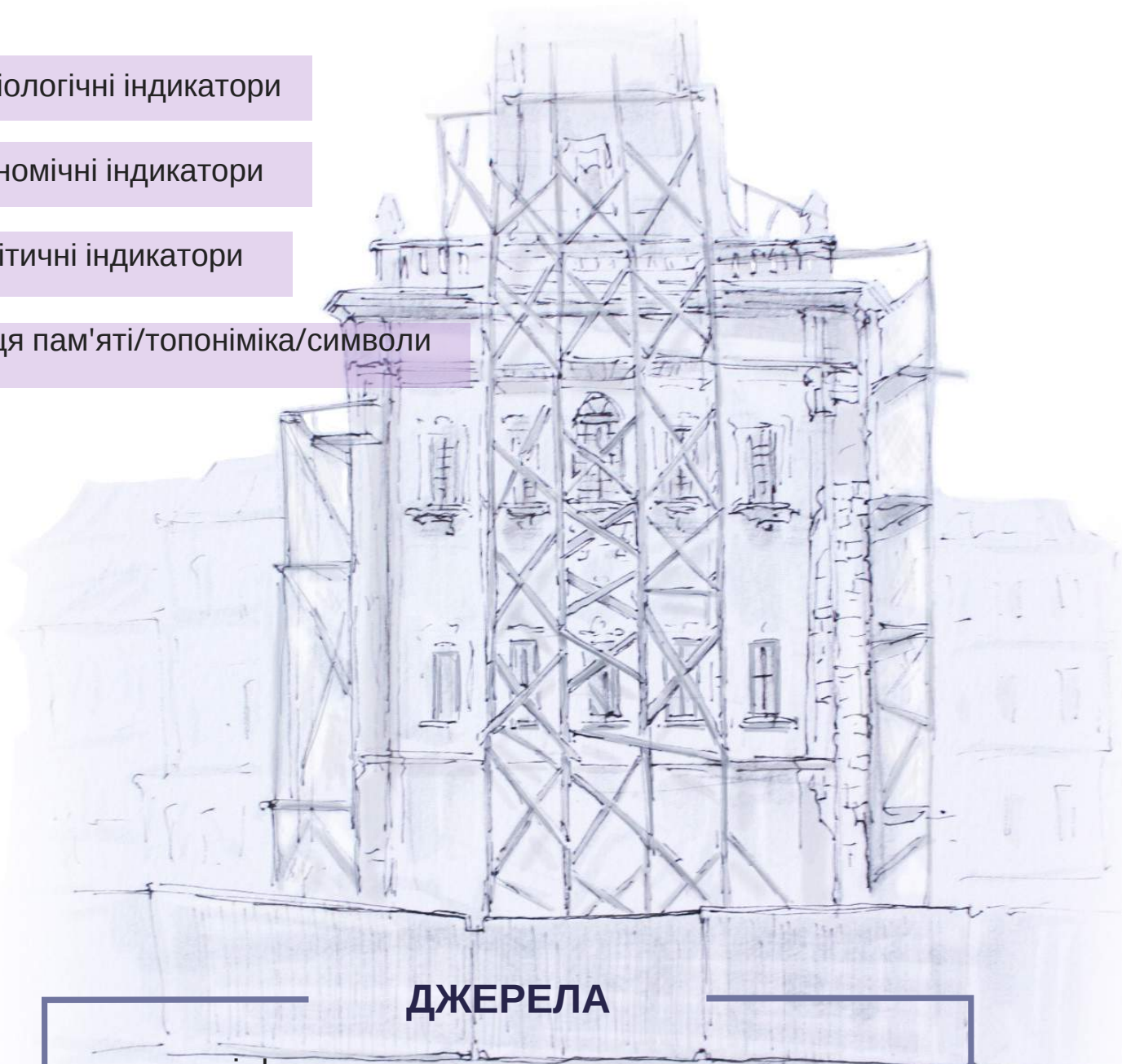
ІНДИКАТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЙ В МІСТІ

соціологічні індикатори

економічні індикатори

політичні індикатори

місця пам'яті/топоніміка/символи

ДЖЕРЕЛА

старі фото

плани міста

документи

мистецькі роботи

архітектура

документальні фільми

інтерв'ю

З ЧОГО ПОЧАТИ?

Перед тим як починати дослідження трансформацій міста, пропонуємо знайти відповіді на такі питання:

1. Скільки часу я маю?
2. Що хочу дізнатися?
3. З ким можу об'єднатися для спільної роботи?
4. Для чого мені необхідна ця інформація?
5. Які в мене є компетенції?
6. Які для цього необхідні ресурси?
7. З якими методами я буду працювати?
8. Які необхідно здійснити дії?
9. На кого буде впливати дослідження?
10. Як я працюватиму з джерелами?
11. Чи потрібна консультація експертів?
12. Як я буду опрацьовувати отриману інформацію?
13. Як буде представлений результат?
14. Чи важливе це дослідження для локальної громади міста, що досліджується?
15. Чи можна застосувати отриманий результат до іншої ситуації?

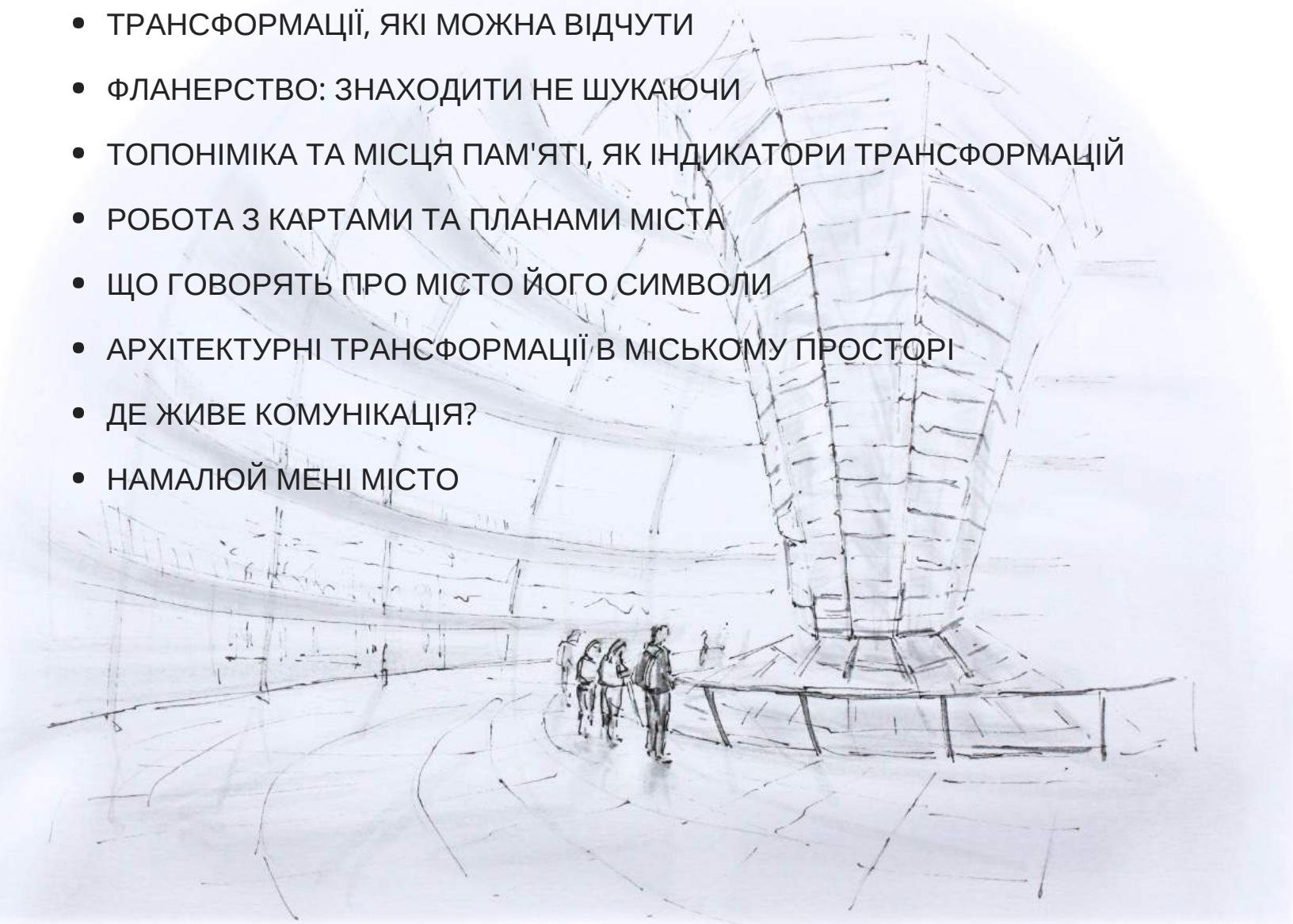

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В МІСТІ

- МАШИНА ЧАСУ: МІЙ ВЕЧІР В МІСТІ, ЯК ЛЮДИНИ З 20/21/22 СТОЛІТТЯ
- ЩО ГОВОРИТЬ ІСТОРІЯ МЕШКАНЦЯ ПРО ІСТОРІЮ МІСТА
- ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЯКІ МОЖНА ВІДЧУТИ
- ФЛАНЕРСТВО: ЗНАХОДИТИ НЕ ШУКАЮЧИ
- ТОПОНІМІКА ТА МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ, ЯК ІНДИКАТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЙ
- РОБОТА З КАРТАМИ ТА ПЛАНАМИ МІСТА
- ЩО ГОВОРЯТЬ ПРО МІСТО ЙОГО СИМВОЛИ
- АРХІТЕКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ
- ДЕ ЖИВЕ КОМУНІКАЦІЯ?
- НАМАЛЮЙ МЕНІ МІСТО

МАШИНА ЧАСУ: МІЙ ВЕЧІР В МІСТІ, ЯК ЛЮДИНИ З 20/21/22 СТОЛІТТЯ:

Ціль:

зрозуміти, як трансформації в міському просторі впливають чи не впливають на повсякденне життя його жителів; відчувати важливість/не важливість трансформацій міста на особистому рівні.

Учасники та учасниці об'єднуються в три дослідницькі команди, кожна з яких обирає для себе століття, в якому хоче провести вечір (20, 21 чи 22). Команди отримують завдання прогулятися містом протягом години та дати відповіді на такі питання:

1. Куди я йду?
2. Що я бачу?
3. Кого і де я бачу ?
4. Що я вечерятиму і де?
5. Як я буду розважатися?
6. Як я пересуваюсь містом?
7. Які будівлі мене оточують?
8. Який в мене настрій?

Після вечірньої прогулянки команди по черзі діляться своїми враженнями від проведеного вечору та обговорюють:

- Наскільки комфортним є місто 20,21,22 століття?Що впливає на комфорт/дискомфорт перебування в ньому?
- Чим відрізняється вечірній відпочинок містян 20, 21 та 22 століть? Які відбулися зміни в публічному просторі міста 21 століття порівняно з містом 20 століття?
- Які зміни відбуваються зараз?
- Які зміни в місті мають чи не мають відбутися? За яких умов?

P.S. Цю вправу можна випробувати і самостійно, для цього треба виділити три вечори для прогулянки в трьох різних століттях а потім порефлексувати про власне сприйняття міста та значення трансформацій, що відбулись чи відбуваються в міському просторі.

ЩО ГОВОРИТЬ ІСТОРІЯ МЕШКАНЦЯ ПРО ІСТОРІЮ МІСТА

Ціль:

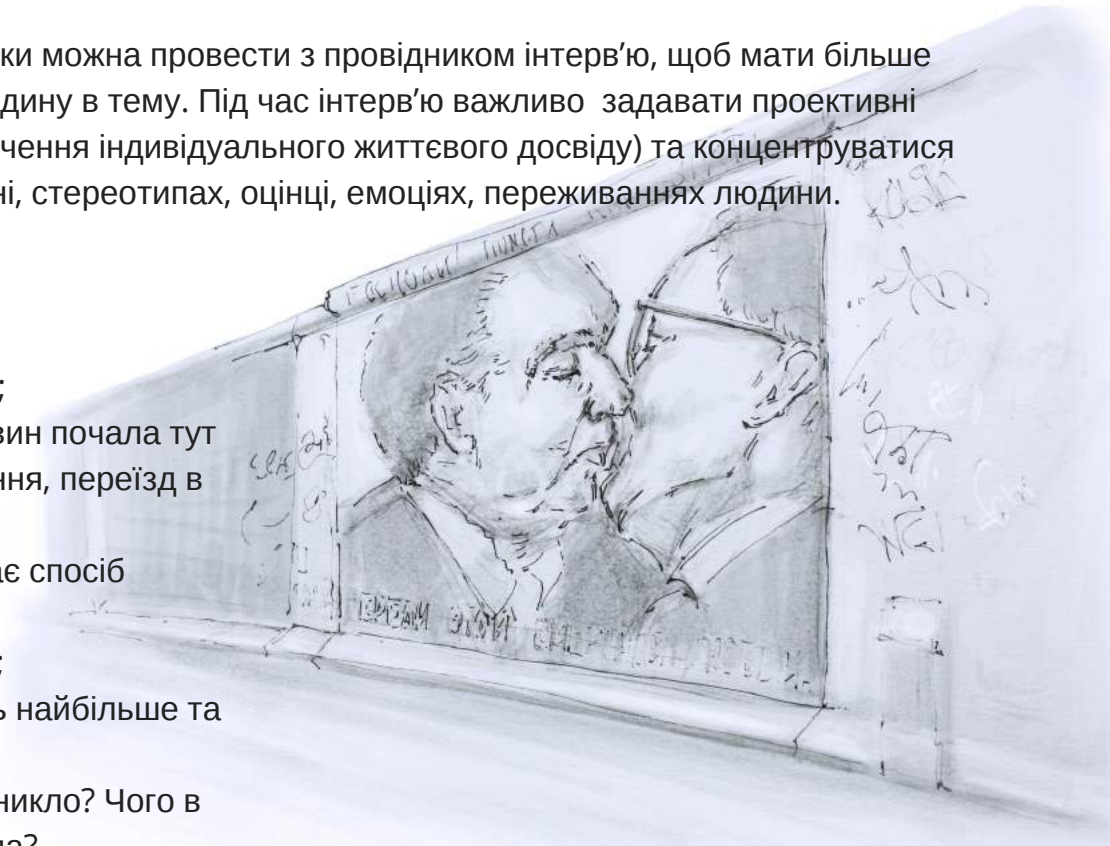
зрозуміти, які трансформації відбулися в певному районі міста через історію його конкретних мешканців

Для дослідження необхідно обрати певний район міста та знайти його мешканців, що проживають в цьому місті не менше 30ти років та готові провести екскурсію. Провідник (людина, яка проводитиме екскурсію) має провести вас з собою за маршрутом, який сама обере. Важливо, щоб маршрут включав важливі для людини місця та місця, які зазнали певних змін, трансформацій.

Перед або під час прогулянки можна провести з провідником інтерв'ю, щоб мати більше інформації та заглибити людину в тему. Під час інтерв'ю важливо задавати проєктивні питання (спрямовані на вивчення індивідуального життєвого досвіду) та концентруватися не на фактах, а на ставленні, стереотипах, оцінці, емоціях, переживаннях людини.

Питання:

- Де саме людина мешкає;
- Як давно і за яких обставин почала тут проживати (від народження, переїзд в зв'язку з роботою тощо);
- Чим займається, який має спосіб життя;
- Як пересувається в місті;
- Які частини міста любить найбільше та чому?
- Чого в місті бракує, що зникло? Чого в місті бракує, чого ще нема?
- Які трансформації, що відбулися, вплинули на життя людини? В який спосіб?

Бажано провести кілька прогулянок з різними провідниками по одному і тому ж району, це дасть можливість для порівняти різний досвід та мати більш широкую картину.

ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЯКІ МОЖНА ВІДЧУТИ

Ціль:

знайти місця, котрі пов'язані з різними каналами сприйняття (візуальний, аудіальний, кінестетичний) різних людей. Зрозуміти, які місця за своїми властивостями є спільними, а які відмінними для людей різних вікових та соціальних груп і чому

1. Як місто звучить/шумить для вас – які звуки і в яких місцях міста ви помічаєте? Які звуки вам подобаються чи дратують?
2. Які візуальні образи міста вам одразу спадають на думку? (пейзажі, вуличне мистецтво, міські об'єкти). Де вони знаходяться? Як часто ви їх помічаєте, бачите?
3. Яке місто для вас на запах?
4. Чи маєте такі місця в місті, де вам особливо смакує? Що це за смак?

Отримані результати проаналізувати та створити карту, на якій позначити місця, що були згадані респондентами. Важливо також позначити місця, які часто зустрічались у відповідях старшої вікової категорії респондентів і зовсім не згадувались представниками молодшого покоління. Проаналізувати, як значення цих місць змінилось для жителів міста та чому.

ФЛАНЕРСТВО: ЗНАХОДИТИ НЕ ШУКАЮЧИ

Фланерство – це прогулянка без будь-якої мети. Це не метод спостереження, бо спостерігач бачить масштабні, цілісні картини та комплекси, які приваблюють своєю змістовністю чи естетикою, в той час як фланер відкриває унікальні речі, які не видно одразу на поверхні міста

Ціль:

відчути місто, спостерігати за своїм та міським настроєм, дозволити місту самому прокладати маршрут, не шукати нічого конкретного.

Варіант 1: вийти в міський простір і далі дозволити місту провести вас через свої маленькі куточки чи широкі площі, прокладати свій маршрут спонтанно та покладаючись на власні відчуття, спостерігати за тим, що привертає вашу увагу рівно стільки часу, стільки вам захочеться, слухайтеся своїх забаганок і не намагайтесь кудись потрапити.

Варіант 2: сформувати спонтанні умови маршруту та слідувати йому, наприклад: вийти на вулицю, пройти до найближчої автобусної зупинки, сісти в маршрутку та проїхати 4 зупинки, далі йти по вулиці, коли почуєте сигнал авто, повернути на найближчу вуличку зліва та пройти рівно 300 кроків, коли побачите жінку в червоному, йдіть в напрямку найвищої антени на житловому будинку...

Цей метод допомагає розширити межі сприйняття міста, віднаходити нові знакові поверхні, розвиває комунікацію з містом через все тіло та сприяє рефлексії про свої стосунки з простором.

ТОПОНІМІКА ТА МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ, ЯК ІНДИКАТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Ціль:

дослідити як і коли трансформувалися місця пам'яті та якою є політика маркування публічного простору міста

Об'єкти дослідження:

пам'ятники
символічні споруди
меморіальні дошки
топоніми
інформаційно-рекламні
плакати.

Через роботу в архівах, використовуючи карти, фотокартки, документи, плани міст та роботу з усною історією комплексно дослідити як створювалися місця пам'яті та як формувався/формується домінуючий конструкт пам'яті. Звернути увагу, яким був процес зміни історичних символів (витіснення, накладання, заміна, гібритизація).

Таке дослідження також може допомогти зрозуміти наскільки мультиперспективною є репрезентація історії різних спільнот міста та наскільки процес трансформації історичних символів контролюється державними інститутами.

РОБОТА З КАРТАМИ ТА ПЛАНАМИ МІСТА

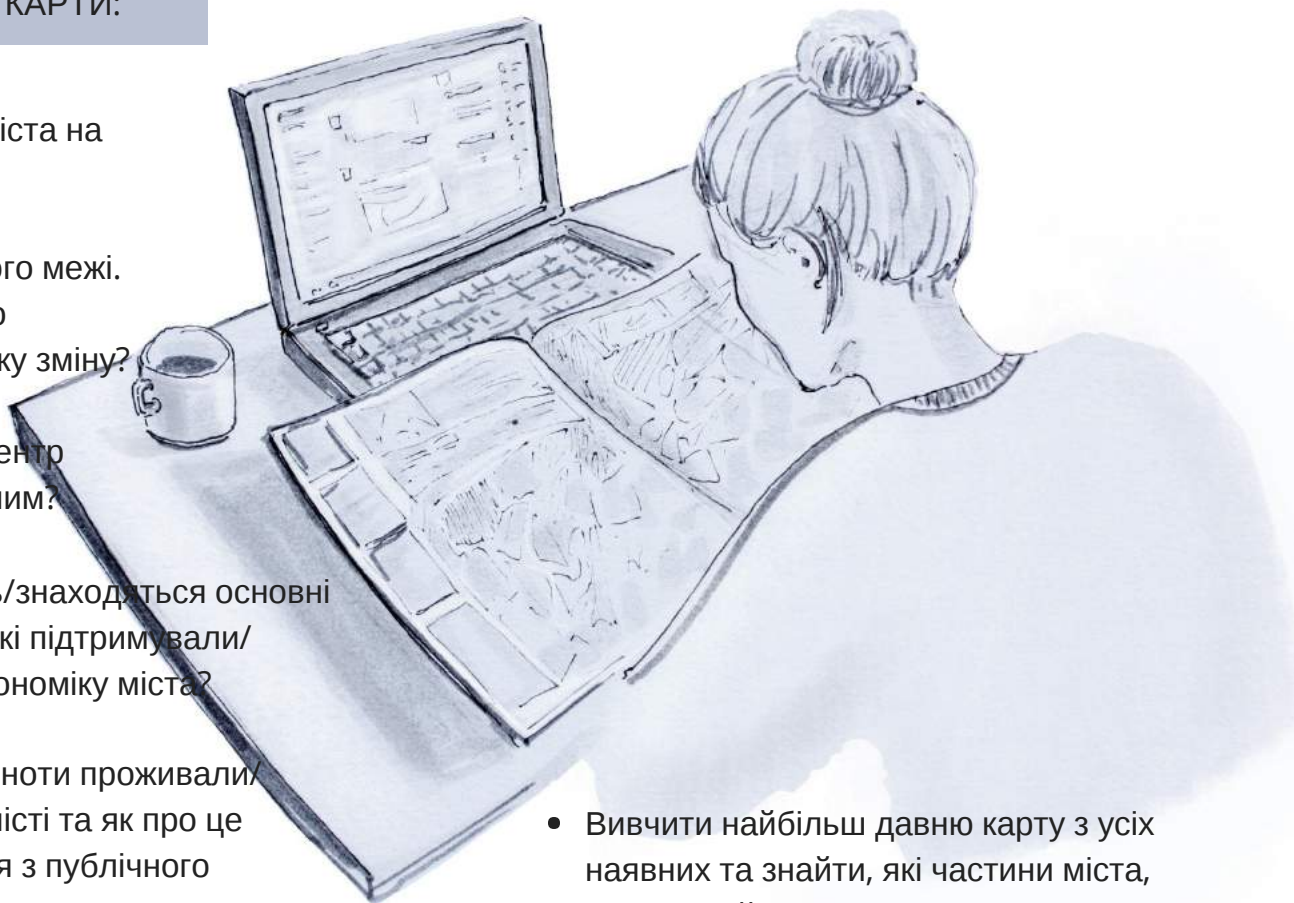
Ціль:

дослідити як змінювався простір міста за останні 100 років, проаналізувати рушії та причини трансформацій.

Знайти карти та плани міста: кінця 19 століття, початку/середини/кінця 20 століття та сучасності. Карти мають бути читабельними та з масштабом, що дозволяє розпізнати райони та вулиці міста.

ПОРІВНЯТИ ТА ПРОАНАЛІЗУВАТИ КАРТИ:

- Знайти центр міста на кожній карті та порівняти, чи змінювались його межі. Якщо так, то що впливало на таку зміну? Чи співпадає географічний центр міста з фактичним?
- Де знаходились/знаходяться основні підприємства, які підтримували/підтримують економіку міста?
- Які етнічні спільноти проживали/проживають в місті та як про це можна дізнатися з публічного простору міста?
- Що можуть розказати топоніми про місто?
- Вивчити найбільш давню карту з усіх наявних та знайти, які частини міста, вулиці, райони, ринки, кладовища досі присутні в просторі сучасного міста; Які частини міста зникли та що там знаходиться зараз?

ЩО ГОВОРЯТЬ ПРО МІСТО ЙОГО СИМВОЛИ

Ціль:

дізнатися, які об'єкти міста виступають його символами, що конструюють образ міста

Використовуємо метод опитування (анкетування чи короткі інтерв'ю)
Анкетування дає можливість опитати більшу кількість людей з меншою затратою часу, проте треба враховувати, що при такому форматі опитування відсутня можливість уточнити, конкретизувати, задати питання, що саме людина мала на увазі.

В анкеті ми використовуємо питання у форматі незакінченого речення, а саме:

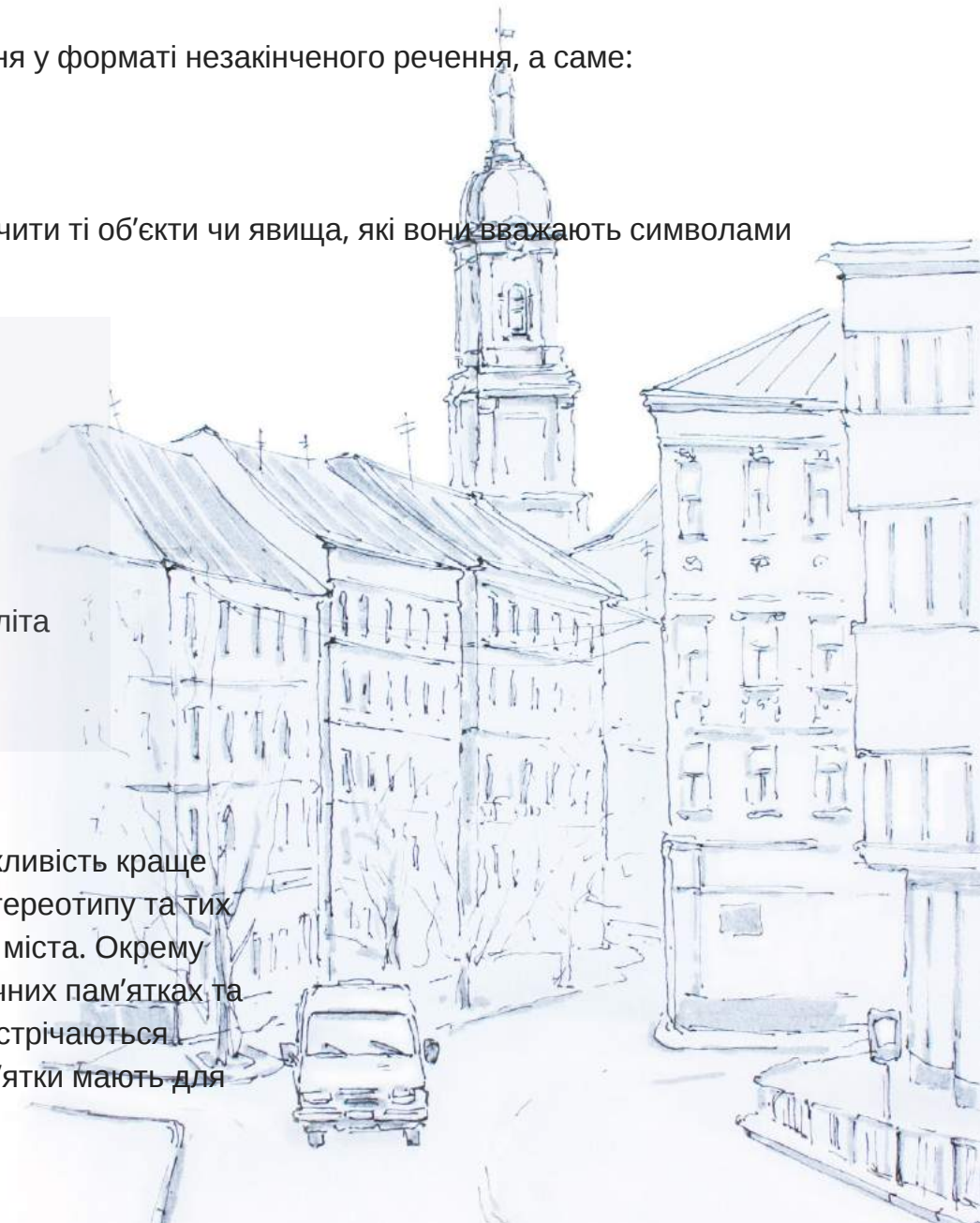
"Символи Бучача це..."

Респонденти мають просто перелічити ті об'єкти чи явища, які вони вважають символами міста.

Приклади:

Ратуша, фортеця, пам'ятник Шевченку, Успенський костел, – історичні пам'ятки
Прапор, герб, тризуб - символи держави
Мер міста, міськрада - політична еліта
Брудна річка, сміття на ринку - екологічна проблема

Відповіді на це питання дають можливість краще зрозуміти структуру соціального стереотипу та тих складових, що конструюють образ міста. Окрему увагу можна зосередити на історичних пам'ятках та дослідити, які з них у відповідях зустрічаються найчастіше та яке значення ці пам'ятки мають для містян.

АРХІТЕКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Ціль:

прослідкувати архітектурну трансформацію міського простору історичної частини Бучача

Визначити архітектурні стилі, що присутні в історичній частині міста та позначити їх на карті відповідними кольорами

- історизм/класицизм - жовтий;
- арт нуво - оранжевий;
- радянський період - зелений;
- конструктивізм - рожевий;
- нова забудова - білий.

Комплексно дослідити, яких змін зазнала архітектура міста того чи іншого стилю, результати додати на мапу за схемою:

W змінилися вікна
B змінилися/зруйнувалися балкони
D змінилися двері
S додалися магазини
C змінився колір будинку
A наявність реклами

ДЕ ЖИВЕ КОМУНІКАЦІЯ?

Ціль:

дослідити, які зони міста є майданчиками для комунікації містян та дізнатися, як ці місця змінювались за останні 50 років

1 етап: провести інтерв'ю з корінними жителями міста, які проживають в місті 30-50 років. Дізнатися, які місця відпочинку були популярними за часів їхньої молодості; де вони проводили час в просторі міста на вихідні; за яких умов та де саме могли зав'язувати розмови з незнайомими людьми в місті; яке місце було місцем зустрічі; де їли морозиво чи пили пиво; скільки часу проводили в публічному просторі міста.

2 етап: знайти ці місця та прослідкувати, яку роль в житті містян вони грають тепер, які з цих місць і досі є майданчиками для комунікації міських жителів.

3 етап: виділити основні зони, сприятливі для комунікації містян в сучасному публічному просторі міста та дослідити як вони були створені, за яких умов отримали функцію комунікаційного майданчика та як вони інтегровані в урбаністичні джунглі.

НАМАЛЮЙ МЕНІ МІСТО

Ціль:

розглянути сприйняття міського простору його жителями та прослідкувати закономірності зонування; виявити проблемні точки на тілі міста.

Респондентові пропонується зобразити візуально на аркуші паперу своє місто, а саме:

окреслити свій район,
намалювати центр міста,
відомі місця відпочинку,
своє улюблене місце відпочинку,
те, що хочеться додати чи забрати з міста;

Попросіть респондента прокоментувати та розповісти що означають схеми на малюнку.

Пункти 1-4 розказують про сприйняття людиною міста, та означення себе в ньому (деталізація свого району, наявність чи відсутність огорож, об'єкти які пов'язані з роботою чи способом життя, яким є місце відпочинку, що саме визначає центр міста тощо)

В пункті 5 йдеться про незадоволення потреб, які можуть виникати або внаслідок певних трансформацій в місті, або через їх відсутність. Зупиніться на цьому пункті та проговоріть його більше з респондентом – які саме потреби є актуальними, та якими можуть бути стратегії їх вирішення

Люди і трансформації

Упорядниця Каріна Фурса
Художниця Олена Коваленко

Проект “Люди і трансформації: дослідження міста, історії, людей” реалізується НГО “Insha Osvita” і спілкою MitOst e.V в рамках програми “Meet UP! Німецько-українські зустрічі молоді”, що реалізується фондом EVZ при фінансовій підтримці Міністерства закордонних справ Німеччини та фонду ім. Роберта Боша

people.transformations@gmail.com

Robert Bosch **Stiftung**

MitOst